

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. Соня Колева Тончева, д.м.
Директор на Филиал Шумен, МУ – Варна
Национален консултант по Здравни грижи**

Член на Научното жури, съгласно Заповед № Р - 109-50/ 19.01.2018г. на Ректора на Медицински университет “Проф. д-р П. Стоянов” – Варна

Относно: процедура за заемане на академична длъжност „доцент”

В област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи в Катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“ на Медицински университет – Варна.

Настоящият конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент” е обявен в ДВ бр.96/01.12.2017г. и в него участва един кандидат - **Валя Иванова Димитрова**, доктор, асистент в Катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“ на Медицински университет – Варна.

Съгласно заповед № Р–109-131/01.03.2018 на Ректора на Медицински университет – Варна съм избрана за член на Научно жури, изготвящ рецензия по процедура за заемане на академична длъжност „доцент” по научното направление 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи в Катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“ на Медицински университет – Варна.

За конкурса ас. Валя Иванова Димитрова, доктор е представила всички необходими документи, съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на МУ- Варна, надлежно оформени.

1. Кариерен профил на кандидата

Ас. Валя Иванова Димитрова след придобиване на медицинско образование по специалност „Акушерка“ в ИПЗКССО „Д-р Н. Николаев“ – гр. Варна през 1990 г. година започва работа в АГ кабинет и ЖК към Общинска болница гр. Провадия, където работи като редова акушерка до 1993 г., след което работи последователно в ДЯ „Щурче“, Трета поликлиника „Хр. Ботев“, МБАЛ „Св. Анна“ град Варна. През 2007 година след успешно издържан конкурс е назначена като преподавател, а по – късно преназначена като асистент в катедра „Здравни грижи“ на ФОЗ при МУ „Проф. д-р П. Стоянов“ Варна, където продължава да работи към настоящия момент. Валя Димитрова е от първите акушерки назначена в новосформираната през 2006 година Катедра по здравни грижи в университета – след преобразуването образование по специалност „Акушерка“ с ОКС „бакалавър“. Участва активно в практическото обучение на студентите от специалност „Акушерка“ – провежда упражнения, семинари и клинична учебна практика. Активно въвлича студентите в научни проучвания, резултатите от които представят съвместно в научни форуми и конференции. През цялото време е повишавала образованието си, като последователно е придобила дипломи по специалност Управление на здравни грижи „Бакалавър“ през 2006 г. и „Магистър“ по същата специалност през 2007 година в МУ „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна.

През 2013 година придобива специалност „Обществено здравеопазване“. През 2016 придобива ОНС „доктор“ след защита на дисертационен труд на тема: **АКУШЕРСКИТЕ ПРАКТИКИ ЗА КОНСУЛТИРАНЕ НА ЖЕНИ – ПЕРСПЕКТИВА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПРОФЕСИЯТА „АКУШЕРКА“** в област на висшето образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи. Д-р Димитрова непрекъснато е раширявала теоретичната си и практическа подготовка чрез участия в различни форми на СДО (курсове и семинари), които са и помогнали да оформи управленските и преподавателските си умения – „Достъпност и качество на здравните грижи – приоритет на съвременното“ (2007), „Захранване на кърмачето“ (2008), „Предизвикателствата пред Професионалистите по здравни грижи в процеса на евроинтеграция“ (2008), „Наставничеството в сестринството“ (2009), „Роля на медицинската сестра и акушерката в Първичната здравна помощ“ (2010), „Диагностициране на причините, пораждащи стрес и профилактика“ (2010), „Съвременните практики в подкрепа на кърменето (2011), „Грижи за диабетно болен“ (2012), „Създаване на съвременна система за Кариерно израстване на преподавателите в МУ - Варна“ (2014) и др. През 2015г. ас **Димитрова** е провела преподавателска мобилност по Програма ЕРАЗЪМ за обучение в Република Македония, Битоля.

Всичко това допринася за нейното изграждане като модерно мислещ и компетентен специалист в областта на акушерското образование и управление на здравните грижи.

2.Общо описание на представените материали по конкурса

Ас. **Валя Иванова Димитрова** е представила списък с общ брой на представената научна продукция 44 заглавия, разпределени по видове и по място на участие на кандидата в авторски колективи. Разпределението в наукометричен аспект на разглежданите позиции е както следва:

Разпределение на научната дейност и активност

научни трудове		на английски език		в България	общо
1.	<i>Монография, дисертационен труд, учебници</i>				
	- монография	-	1	1	1
	- дисертационен труд (автореферат)	-	1	1	1
	- учебници	-	2	2	2
	- учебници (<i>под печат</i>)	-	1	1	1
Общо		-	5	5	5
2.	Научни публикации	4	21	25	25
	в периодични издания с ISSN				
Общо		4	21	25	25
3.	Научни публикации	-	5	5	5
	в сборници с ISBN				
Общо		-	5	5	5
4.	Публикувани резюмета от научни доклади в периодични издания	-	6	6	6
Общо			6	6	6

ОБЩО		4	40	44
5.	Участия в научни форуми/активност			
	- с публикувани резюмета	-	4	4
	- с международно участие	-	4	4
Общо		-	8	8

По количествени показатели на критериите за присъждане на академичната длъжност „доцент”, на основание ПРАС в МУ - Варна, продукцията, представена от кандидата значително надхвърля изискванията.

Разпределение по място на участие на кандидата в авторските колективи

място като автор	монография автореферат учебници	публикации в периодични издания	публикации в сборници	общо реални публикации		доклади и съобщения на научни форуми	
				брой	%	брой	%
самостоятелно	3	4	2	9	20.5 %	-	-
първи автор	1	11	3	15	34.1 %	2	28.6%
втори автор	-	9	6	15	34.1 %	2	28.6%
трети и последващ автор	1	2	2	5	11.3 %	3	42.8%
ОБЩО	5	26	13	44	100	7	100

По – голяма част от публикациите са отпечатани в авторитетни наши издания: Здравни грижи, Сестринско дело, Scripta Scientifica Medica, Варненски медицински форум, Trakia Journal of Science, и др.

Ас. Валя Иванова Димитрова е самостоятелен или водещ автор на **54.6%** от публикациите и пълнотекстовите доклади, втори и последващ автор в **45,4%** от което проличава нейното водещо авторското участие в разработването на научните трудове.

Кандидатката не е представила справка за **цитирания** на нейни трудове в български и чужди специализирани издания.

Не е представена е справка за Импакт фактор.

Научната активност на ас. В.Димитрова се изразява в участия в разнородни научни форуми по здравни грижи в страната – **7**, за които са представени резюмета. **Тя е участник в 2 проекта**, с подчертан практически принос в развитието на здравните грижи, насочени към обучението на студентите от специалност “Акушерка” и кариерно развитие на преподавателите

- Проект BG05M20P001-2.002-0001 „Студентски практики“ като академичен наставник през периода 2016 – 2018 година
- Проект BG051P000-3.1.09-0013 „Създаване на съвременна система за кариерно израстване на преподавателите в Медицински университет „Проф. д-р Параскев

Стоянов“, (Участие в квалификационен курс „Интерактивни методи на обучение“), януари 2014 година.

Д-р. В. Димитрова има членство в престижни национални и международни организации: Българска асоциация по общественото здраве (ВРНА), Европейска асоциация по общественото здраве (ЕУРНА), Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи и притежава сертификат за полагане на качествени здравни грижи.

За активната си дейност е получила престижна награда:

- **Грамота** от ръководството на ФОЗ при МУ-Варна за принос в обучението по Здравни грижи, 2016г.

2. Оценка на научно-изследователската и научно - приложната дейност на кандидата

Представените 44 научни пълнотекстови публикации, с които кандидатката участва в конкурса за доцент съдържат научно-приложни приноси в четири основни научни направления:

- **Роля и функции на акушерката при оказването на здравни грижи**
- **Организация и усъвършенстване на обучението по специалност „Акушерка“**
- **Основни аспекти на практикуването на професията „Акушерка“**
- **Иновации в акушерската практика**

Роля и функции на акушерката при оказването на здравни грижи

Съвременната акушерска практика е предизвикателство към акушерките и образователните институции в България за изясняване и преосмисляне на ролята и функциите на акушерката и приносът, който може да има за поддържане на качеството на здравните грижи. В значителна част от научната си продукция авторката задълбочено проучва аспекти, отнасящи се до: *професионална удовлетвореност на акушерките и съвременната им роля в здравните грижи; функции на акушерката при осъществяване на промоция на здравето и превантивни грижи за майките и децата; нови роли на акушерката в променящите се условия за предоставяне на здравни грижи; ефективност на акушерските грижи*. Натрупаният преподавателски опит и познаването на проблемите на професионалистите по здравни грижи позволяват на авторката да направи теоретико-приложни приноси, в резултат на проучвания и задълбочена изследователска работа, свързани с очертаване на параметрите на професионално въздействие и възможностите за разширяване на автономността на акушерките при превенция на сексуалното насилие при подрастващите и мотивацията на студентите за повишаване на квалификацията и професионалните знания и умения за промоция на здравето (6). Проучени и анализирани са готовността, нагласите и мотивацията на акушерките за осъществяване на автономни функции при консултирането на жени във връзка с репродуктивното им здраве (1, 2, 7, 11, 37). Анализирани са процесът на получаване на информирано съгласие от пациентките в родилна зала и ролята на акушерката за подобряване на ефективността му (10). Потърсени са нови възможности за осъществяване на акушерски грижи, в унисон с променящите се потребности на пациентите и успешното им позициониране сред услугите, свързани с опазване и възстановяване на здравето (15, 16). Проучено е мнението на пациентките, относно ефективността на акушерските грижи, които са получили по време на бременността както и техните потребности и нагласи да се обърнат за консултация към акушерка (2, 32, 35, 42). Практико-приложните приноси

Ас. Димитрова не проучва само проблемите, а търси и предлага законодателно решение за разширяване на автономните функции на акушерките за опазване и възстановяване на женското репродуктивно здраве. По много оригинален начин тя представя **2 модела на автономни акушерски практики** за консултиране на жени - *Модел на автономна акушерска практика, асоциирана към болнично родилно отделение* и *Модел на общинска акушерска практика*. Авторката извежда значението на Акушерският модел на грижи, фокусиран върху осигуряване на максимално добро здраве на майките и децата, превенция на патология и осигуряване на физическа, психическа, емоционална и социална подкрепа на бременността и майчинството. Всеки от моделите съдържа - кратко описание, преимущества на модела, организационни аспекти, връзка с други звена, финансиране на дейността, мониторинг на дейността(2, 7). На базата на теоретичния модел е очертан, схематично, пътя на пациента на автономната акушерска практика. Схемата визуализира основни моменти при диагностициране и наблюдение на бременността, постъпване за раждане, проследяване на следродов период, като са отчетени възможностите за оказване на консултативна дейност от акушерката при нормално и патологично протичаща бременност. Ас. Димитрова отива още по – далеч в представянето на автономната акушерска практика като разработва и **Минимален пакет акушерски дейности при нормална бременност, Практически стъпки при прилагане на акушерски грижи и Показатели за контрол на дейността и качеството на автономната акушерска практика** (1, 7).

Организация и усъвършенстване на обучението по специалност „Акушерка“

Проучването и анализът на различни аспекти на организацията на образованието в медицински университет е свързано със стремежа на ас. В. Димитрова да потърси нови подходи за подобряване и усъвършенстване на обучението. С цел доближаване на теоретичната подготовка до реалната клинична практика е изследвана връзката и взаимозависимостта им по отношение на уменията на акушерката за обучение на пациентите и е обоснована необходимост от допълнителна педагогическа подготовка на студентите и работещите, с цел повишаване качеството на акушерските грижи (8, 9, 10, 11, 26, 30, 33). С цел оптимизиране на избора и издигане имиджа на професията в обществото, на различни етапи са проучвани мотивацията за кандидатстване и обучение по специалност „Акушерка“ (12), нагласите за продължаващо обучение, намеренията за надграждане на полученото образование и последваща професионална реализация (20, 22, 25, 26, 28, 36). Изследвани са организационните аспекти и възможностите на клиничната практика и преддипломния стаж за формиране на професионални знания, умения и поведение (4, 14, 26).

Проучванията на ас. В. Димитрова, дават основание да се оцени нейния теоретичен принос, доказващ необходимостта от интензифициране на практическото обучение по специалните учебни дисциплини и усъвършенстване на учебните планове и програми по отношение на практическото обучение на студентите. Теоретично изяснените аспекти на организацията и усъвършенстването на обучението по специалност „Акушерка“ намират израз и в практико-приложните приноси, които авторката прави. Авторската концепция е насочена към по-пълно разгръщане на потенциала на наставника и връзката му с обучаващите се и са свързани с въвеждане на организационни промени при подготовката и провеждането на преддипломния стаж.

Основни аспекти на практикуването на професията „Акушерка“

В това направление авторката като дипломирана акушерка, която има натрупан професионален опит с голяма прецизност обсъжда професионалната реализация на упражняващите професията „Акушерка“. В съществена част от трудовете си, представени за участие в конкурса Ас. В. Димитрова проучва основните аспекти на практикуването на професията в няколко направления:

- удовлетворение от труда и проблеми на практикуващите акушерки (1, 2, 9, 10, 24, 27, 29, 32, 36, 41);
- подходи за усъвършенстване на здравните грижи (3, 4, 5, 6, 9, 10, 18, 23, 25, 35, 37, 40, 43);
- стереотипи на работа и конфликта им с променящите се условия на средата и потребностите на пациентите от здравни грижи (11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 37);
- медицински аспекти на акушеро-гинекологичната практика и оказването на здравни грижи (21, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 40, 42).

Очертани са важни теоретико-приложни приноси, свързани с обосноваване на необходимост от реорганизация на акушерските грижи и регламентиране на дейността на автономни акушерски практики за консултирането на жени във връзка с женското репродуктивно здраве. Обоснован е стремежа за непрекъснато усъвършенстване на здравните грижи и поддържане и разширяване на знанията и уменията на акушерките. Теоретичният принос на част от представените научни трудове се състои в задълбоченото проучване на въпроси, свързани с предоставянето на здравна информация от медицинския професионалист. Доказва се необходимостта от обучение на пациентите и техните близки, като се подчертава обучителната роля на акушерката. С проведени редица емпирични проучвания сред пациенти, категорично изразяващи потребност и доверие от получаване на здравна информация от акушерка по въпроси, свързани с бременността, раждането и отглеждането на новороденото, се доказва и нагласата и възможността акушерката да провежда здравно обучителна дейност.

Иновации в акушерската практика

В това направления научните трудове на В. Димитрова са насочени към изясняване ролята на съвременната акушерка при оказване на грижи за жената в периода на нормалната бременност. Представеният монографичен труд „**Акушерски грижи при нормална бременност**“ също засяга тази проблематика. В книгата авторката анализира възможностите за упражняване на самостоятелни акушерски дейности, като изхожда от потребностите на жените от консултиране във връзка с репродуктивното им здраве, създаване на критерии и механизми за контрол при осъществяването им и позиционирането им сред медицинските услуги. Ас. Валя Димитрова задълбочено проучва и изследва проблеми, които се пораждат от трудовата среда, спецификата на акушерския труд и предопределят приносът на акушерката, за да докаже необходимост от иновативни подходи в акушерската практика. Иновациите в акушерската практика целят по-пълно удовлетворяване на потребностите на пациентите от здравни услуги и издигане имиджа на акушерската професия в обществото. Необходимостта и целесъобразността от въвеждане на нови подходи при оказването на акушерски грижи са изследвани в множество публикации (1, 2, 3, 6, 10, 11, 13, 17, 19, 23, 25, 35, 37). Проучена е професионализацията на съвременната акушерка и нейната компетентност за осъществяване на автономна консултативно дейност. Изследвани са готовността, нагласите и мотивацията на акушерките за осъществяване на самостоятелни дейности при консултирането на жени във връзка с репродуктивното им здраве (1, 2, 6, 7, 9, 11, 25, 32). Проучено е мнението на

пациентите относно необходимостта от създаване на самостоятелна структура за акушерски грижи при нормална бременност и нагласите им да ползват услугите ѝ (2, 9, 10, 32, 35).

Приносен характер с теоретичен аспект има направения исторически преглед на възникването и развитието на акушерската професия и проучения международен опит при оказване на акушерски грижи. За първи път е направен SWOT анализ на антенаталните и перинаталните акушерски грижи у нас (2) и SWOT анализ на самостоятелните акушерски практики като основа за бъдещи управленски решения при реорганизация на пренаталните грижи у нас (1). Авторката умело е разработила практически подход за осъществяване на самостоятелни акушерски грижи при нормална бременност и пуерпериум и е предложила на тази основа **Алгоритъм за акушерски дейности и грижи на акушерката в самостоятелна акушерска практика**. Доказана е, важноста на пациент – ориентираните акушерски грижи за повишаване на качеството на акушерската помощ и утвърждаване на професията „Акушерка“. С значим практико-приложен принос са разработените: **Практически подход за осъществяване на самостоятелни акушерски грижи, Проект на акушерско досие и Длъжностна характеристика на акушерката в самостоятелна акушерска практика**.

4. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата

Ас. В. Димитрова е утвърден и уважаван преподавател в областта на здравните грижи с 10 години преподавателски стаж в МУ- Варна. Осъществява преподаване по 10 дисциплини в специалност „Акушерка“, основно свързани с фундаменталните и практическите умения за специалност „Акушерка“ (*Специални грижи при бременни с нормална и патологична бременност; Специални грижи за раждащи с нормално и патологично раждане; Специални грижи за жени с нормален и патологичен пуерпериум; Специални грижи при гинекологични заболявания; Специални грижи за деца в неонатологията и педиатрията; Специални грижи за бременни, родилки и гинекологично болни със соматични заболявания; Философия и въведение в сестринските и акушерски грижи. Теоретични основи; Клинична практика и др*).

Годишната учебна натовареност на ас. В. Димитрова от представената академична справка за последните три години възлиза средно на повече от 500 часа и надхвърля приетия норматив.

Разработила е самостоятелно или в колектив учебни програми по дисциплини за специалността, в които преподава, както и много дидактически тестове. Валя Димитрова работи много активно със студентите от специалност „Акушерка“ като консултант на курсови и научни разработки. Има осъществено научно ръководство на дипломант от специалност „Управление на здравните грижи“ с ОКС „Магистър“ и ръководител на 2 специализанти, успешно дипломирани по специалност „Обществено здравеопазване“, както и на 2, които в момента се обучават.

Участвала е в подготовката на програмни и институционални акредитации на професионално направление 7.4. Обществено здраве и 7.5. Здравни грижи в МУ- Варна, както и в организация на научни форуми, организирани от Катедра Здравни грижи и ФОЗ на МУ- Варна.

5. Обща оценка за съответствието на кандидата спрямо задължителните условия и наукометрични показатели – МУ- Варна.

Обемът на представената от ас. **Валя Димитрова, доктор**, научна продукция надвишава основните наукометрични показатели, предвидени в Правилника на МУ-Варна за заемане на академична длъжност „доцент”. Прави впечатление актуалността на разглежданата тематика в съответния времеви порядък. Научната дейност и приносите се отнасят както до предоставяне на нова информация, така и до формиране на хипотези и теоретични обобщения. Проучванията на д-р **Димитрова** са методически добре поставени, предоставящи теоретични изводи и практико-приложни решения. Кандидатката е утвърден преподавател, владеещ лекционното изкуство в областта на акушерските грижи.

Лични впечатления

Считам за необходимо да споделя личните си впечатления. Познавам Валя Димитрова от 10 години. Високо оценявам коректността и позитивизма, които тя притежава, както и управленските ѝ качества. Открита по характер, любознателна и последователна в действията си, тя се утвърждава като уважаван преподавател и колега. Притежава много добри умения за работа в екип, комуникация и вземане на управленски решения. Считам, че натрупаният педагогически и практически опит са дали възможност ас. В. Димитрова да оцени правилно съществуващата реалност като изследва ролята на акушерката, да предвиди някои необходими промени в подготовката на акушерките и предложи иновативни подходи на автономна акушерска практика.

6. Заключение.

Ас. **Валя Димитрова, доктор** умело съчетава преподавателската и научно - изследователска дейност. Тя е задълбочен изследовател със сериозни научни интереси и значими научно-приложни приноси. Отличава се с перспективно мислене, отлични комуникативни способности и коректно отношение към колегите.

Въз основа на положителната оценка на учебно-преподавателската дейност, научната значимост на научните трудове и отзвук, който са получили в нашата литература намирам за основателно да **предложа на Научното жури да предложи на Ректора на Медицински университет – гр. Варна кандидатурата на ас. Валя Димитрова, доктор за заемане на академичната длъжност ”доцент”** (7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи) в Катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“ на Медицински университет – Варна.

Дата: 21.03.2018г.

ЧЛЕН НА ЖУРИТО:
Проф.Соня Тончева, дм.